

A mennyiségtani dolgozatok pedagógiai értéke.

A mennyiségtani dolgozatok íratását minden iskola tanterve megköveteli. Minthogy a dolgozatíratás ilyenformán az oktatásnak elengedhetetlen kelléke, azt kell következtetnünk, hogy mind a tárgyi, mind az alaki képzés szempontjából nagy a jelentősége. E jelentőség megállapíthatása végett meg kell vizsgálnunk e dolgozatok pedagógiai értékét, s a vizsgálat során szemügyre kell vennünk azokat az eljárásokat, melyeket a dolgozatok íratásában általában követni szoktak.

Mindenekelőtt különbséget kell tennünk iskolai (zárthelyi) és házi dolgozat között.

Az *iskolai dolgozat* mellett szóló érvek a következők:

Az egyes tárgyi egységek befejezése után íratott dolgozat világos képet ad arról, mennyiben sikerült tanítványainknak az illető anyagrészletet magukévá tenniök; sok tanár véleménye szerint az osztályozás szempontjából is szükséges a dolgozat, mert felelést jelent, a dolgozatírás adta tömeges feleltetésre pedig az amúgy is kevés idő miatt szükség van; a tanulónak önmunkásságra való képessége a minden segítség nélkül, felügyelet alatt elkészítendő dolgozattól jobban kitűnik; vannak tanulók, akik felelni gyengén szoktak, de dolgozatot írni jól tudnak; a dolgozatírás megtanít a helyes, tetszetős elrendezésre, pontos munkavégzésre; erős tárgyi érdeklődést kelt, a tanulók becsúgyát nagyon foglalkoztatja; végül a mennyiségtani dolgozatok a nyelviékhöz hasonlóan jó adalékok a tanügyi adminisztráció számára, a tanulás igazi munkája u. i. nem adminisztrálható, tehát a dolgozatok a végzett munkának az adminisztráció számára rendelkezésre álló bizonyosságai.¹

Az iskolai dolgozat ellen szóló érvek pedig így csoportosíthatók:

A tárgyi egység befejezése után íratott dolgozat legfeljebb csak arról adhat képet, mennyire élték bele magukat a tanulók a kérdéses egység mechanizmusába, de a kérdés lényegének, a logikai folyamat megértésének, a mennyiségbeli változás meglátásának megállapíthatásához a dolgozat csak kevésbé adhat anyagot, mert a tanuló tudja, hogy pl. két hónapig mindig osztottak, tehát a dolgozat is csak az osztás köréből kerülhet ki, s így minden gondolkozás nélkül, nekivág a legutóbb tanult műveletnek. Az osztályozás szempontjából a dolgozatnak alig van jelentősége, mert még a legéberebb felügyelet mellett is le lehet lopni a szomszédéról, de meg az osztályozás maga

¹ Weszely, A modern pedagógia útjain. 355. l.

is egyre feleslegesebbé válik a modern tanításban. A zárthelyi dolgozat csalásra, hazudozásra szoktat; a tanulót elfogódottá, zavaritá teszik a dolgoztatírás külsőségei, az izgalmak következtében munkaképessége erősen korlátozódik; a gyakorlati élet emberei ilyen nagy ünnepélyességgel írt feladatmegoldásokat sohasem csinálnak.

Mint látjuk, nyomatékos érvek szólnak a dolgoztatírás mellett, de ellene is. Az erkölcsi nevelés szempontjából kétségtelen, hogy a dolgozatokkal járó *lenézés, pushkázás* csalásra, hazudozásra nevel. Ahelyett tehát, hogy a csalást, félrevezetést óvintézkedésekkel tenőnk lehetetlenné, mi magunk adunk az efféle «eleményességekre» alkalmat. Ha mármost elnézzük az ilyet, erkölcsi tekintetben is ártunk, meg a dolgoztatírás célját sem érjük el, ha pedig nem nézzük el, felesleges bűnügyi eljárásokba keverjük magunkat is, a tanulót is. A tetszetős, helyes elrendezést állandóan gyakorolják a tanulók, hiszen az órákon folyton írnak füzetekbe, a mintát pedig a táblára író tanár mindenkor megmutatja. Az igazán jó, élénk, logikus tanításban a tanulók számolókézségének folytonos nyilvántartása annyira magától értetődő, hogy a tanulónak a tudását igazán nem a dolgozatokból kell megítélni. A jó mennyiségktanár olyan szellemi közösségben él az osztállyal, hogy bármely pillanatban bármely tanítványáról tiszta képet adhat. A tárgy megtanulását a dolgozat nem mozdítja elő jobban, mint bármelyik közönséges mennyiségteni óra, a hibák a rendes órán épúgy előfordulnak s épen úgy megbeszélhetők, mint a dolgozati órákon.

Az iskolai munka ellenőrzése szempontjából a mennyiségteni dolgozat nem jelenti ugyanazt, amit a nyelvi dolgozatok. A nyelvi dolgozatok u. i. a helyesírás és fogalmazás, a stilizálás tanításának ellenőrzésére valóban szükségesek, a mennyiségteni tudást azonban sokkal közvetlenebbül meg lehet ismerni az ellenőrző kérdésekből. 8—10 kérdésre kapott felelet jobban megvilágítja az iskolában folyó munkát, mint egy egész csomó dolgozat. A dolgoztatírásból inkább a tanári pedánsság fokára, mint a lelkiismeretes tanításra lehet következtetni.

Különösen kevés jelentősége van a számtani dolgozatnak a középfokú iskolák alsó tagozatán, mert ott a számtan tanítása tisztán gyakorlati célokat tart szem előtt. A felnőtt emberek nem készítik számolásaikat dolgozatok alakjában, hanem számlákat, szállítási jegyzékeket, költségvetéseket, elszámolásokat, bérjegyzékeket, leltárákat s más efféle számolási írásokat kívánnak egymástól. Nekünk is ilyen fajta dolgozatokat kell csináltatnunk a régi fajta dolgozatok helyett. Az írásbeli számolási műveletek rendes elvégzésére elég a gyakorlófüzet.

A mennyiségtani fogalmazókészség, a változások gyors, tiszta meglátására való képesség sokkal jobban kitűnik egy eleven, az egész osztály érdeklődését lekötő órán tett megjegyzésekből, közbeszólásokból, mint egy rideg, szigorú felügyelet alatt írt dolgozathból, mert azzal a jó tanuló egy-kettőre elkészül s azután unatkozik, a gyengébb tanuló pedig egész órán át egy feladaton rágódik.

A szokásos mennyiségtani dolgozatoknak érdekes velejárója a tankönyv és a gyakorlófüzet használatának eltiltása. E tilalom merőben ellenkezik a gyakorlati élet követelményeivel. Az iskolai tanításnak nemcsak biztos tudás nyújtása a feladata, hanem az is, hogy megtanítsa az embert arra, hogy az elfelejtett, pillanatnyilag biztosan nem látott megoldásmódokat meg is tudja keresni. Ha a felnőttek életében valamely kérdés felmerül, senki sem zárja el őket a mintáktól, segítő forrásoktól, bárminek utánanézhhetnek s dolgaikat a siker bizonyossága szerint mégis jól elintézik. A források megkeresésének és felhasználásának tudása elsőrangú műveltségbeli érték.¹

A kérdést minden oldalról megvitatta megállapítjuk, hogy a *mennyiségtani iskolai dolgozat az iskola munkájában nem lényeges, nem nélkülözhetetlen tényező*. Vannak jó oldalai, vannak kevésbé előnyös velejárói. Egészen véve a számolásbeli készség, a térszemlélet kifejlődésére mindegy, hogy íratunk-e dolgozatot, vagy nem; az eredmény egyéb tényezőktől függ, olyanoktól, amelyekben a dolgozatok nem változtatnak. A tantervek rendelkezéseit természetesen követnünk kell, de különös jelentőséget a dolgozatoknak nem érdemes tulajdonítanunk.

A *házi feladatok* otthon is foglalkoztatják a tanulót az iskolában tanultakkal s így a tanulás ügyének igen jó szolgálatot tennének, csakhogy alig akad tanuló, aki a feladatokat otthon csakugyan megcsinálja. Legtöbbször az iskolában csapják össze, vagy írnak le valamelyik társukéről a tízpercek alatt. Átvizsgálásukra sem idő, sem mód nincs 50—60 főnyi osztályokban.

A házi feladat így csak egy pár, amúgy is szorgalmas tanulóra lesz értékes, a többiekre, a kötelességüket könnyen vevőkre egyre növekedő taborára semmi eredménnyel nem jár. A megtorlásra igazán kár a mindenkire sokkal gyümölcsözőbben felhasználható órából 10—15 perccel fordítanunk, az el nem készítés jogcíme pedig a mai időkben oly sokféle s gyakran bizony annyira elfogadható, hogy jobb sort sem keríteni rá.

Mint ahogy eszerint a házi dolgozatnak tanulásbeli értéke a

¹ A Math. és Phys. Társulatnak évente szokásos versenyén is szabad bármely könyv, jegyzet felhasználása.

tanulóknak csak egy kis részére szorítkozik, joggal kérdezhetjük, hogy szükséges-e az iskolai tanításban egyáltalán szerepeltetnünk. Magam nem tartom a házi feladatot szükségesnek a mi iskolánk viszonyai közepett, ahol azonban a tanulóknak iskolai és iskolán kívüli viszonyai biztosíthatják a lelkiismeretes munkát, ott szükség a házi dolgozat.

Kilián Zoltán.

IRODALOM.

Dr. Fináczy Ernő : A renaissancekori nevelés története.
Budapest, Hornyánszky. Viktor. 1919. 289 l. Ára 40 K.

Elkisértük Fináczyt az emberi művelődésről eddig megrajzolta útjain. Az ókori és középkori nevelés történetéről írt két nagy műve egyúttal művelődéstörténet volt; azzá tette mély perspektívájuk. Bátran megbízhattunk tanultságában, nyugodt ítéletében. Amit ő meglátott, megértett, nemcsak az ő egyetemi hallgatóinak szellemi tulajdona, hanem mindnyájunké. Ahogy Montaigne mondja *Essais*-jében: Amit én és Platon egyféleképp értünk és látunk, az épúgy Platon szellemi tulajdona, mint az enyém.

A renaissancekori nevelés története a világháború zivataráiban készült. Jelképül talán. Irigylem utólag is, hogy a szerző elszállhatott lélekben a véres harcok színteréről az urbinói kastély suttogó platánjai közé, végigálmodni az újjászületés nagy korát. Nincs oka panaszkodni irodalmi segédeszközeinek hiányos voltáról. Ha a hadseregek szuronykorlátjai elzárták is a könyvtárakat, körülötte lebegett Dante, Petrarca szelleme; megihlette Vegio, Guarino, Vittorino, Castiglione; vele volt Ábel Jenő, mindnyájunk sugalló Mentora; Erasmus, Rabelais, Morus Tamás, Vives műveiben kutatható. Nagy nyelvismereteivel legyőzött minden akadályt, s művét épen keletkezésének ez a módja teszi becsessé. Nem más elmélkedők véleményeinek összeegyeztetéséből alakult ki a kép, hanem a szerző maga festette meg meleg színekkel: szívének melegségével; idézetekkel meg nem szakított előadásával: klasszikus tanulmányokon megnemesedett stílusával.

Az önállóság, a mások véleményétől való függetlenség bélyege van munkáján.

Megfesti először a renaissance hajnalhasadását: kedves, szép háttérét a magamagára eszmélő embernek, az újjászületőnek. Már a lovagkor is új eszmék alkotóelemeit hordta magában. A szerelem a világ megvetésének tagadása volt. A személytelenség helyébe az egyén lép. Lüktet az egyéni érvényesülés vágya. Az ember felismeri lassan-lassan az élet szépségeit. Fellázad a tekintély ellen az egyes ember